



TOMARK AERO

Výrobca lietadiel z Prešova

» Tomark Aero je jedna zo štvorice slovenských firiem, ktoré sa zaoberajú výrobou športových lietadiel. Je však vo viacerých oblastiach výnimočná, a tak sme sa rozhodli navštíviť ju a priblížiť vám aj túto oblasť, ktorá sa, ako sme sa presvedčili, neprávom ocitá na okraji pozornosti médií.

Tomark Aero je súčasťou strojárskych firiem Tomark z Prešova, ktorej vznik sa datuje do roku 1995. Firma sa primárne zaoberá strojárskou výrobou, vyrába napríklad šasi pre nákladné automobily a prívesy a ďalšie technologické celky pre automobilový a letecký priemysel. Využíva pri tom špičkové technológie na laserové rezanie kovov, presné ohybanie, zváranie a mnoho ďalších. Vzhľadom na to, že majiteľ spoločnosti je fanúšikom letectva a športovým pilotom, nebolo ďaleko k nápadu rozšíriť portfólio firmy o výrobu lietadiel. Nezanedbateľná pohnútkou na tento krok bola aj túžba vyrábať nejaký finálny produkt, a nie iba jednotlivé komponenty. Keďže je firma Tomark orientovaná na presnú strojársku výrobu, bola samozrejmosťou snaha zúročiť dlhoročné skúsenosti a odbornosť pracovníkov. Preto bola zvolená technológia výroby lietadiel celokovovej konštrukcie. Tá je z technologického hľadiska náročnejšia, prináša však podstatne vyššiu životnosť lietadla a aj vyššiu prevádzkovú spoľahlivosť. Na potvrdenie tohto výroku netreba chodiť ďaleko, dodnes lieta množstvo lietadiel pochádzajúcich ešte z obdobia 2. svetovej vojny, ktoré boli vyrábané práve ako celokovové. Tomark Aero je na Slovensku jediná a v rámci Európy jedna z mála firiem vyrábajúcich celokovové lietadlá. Vo výrobnom programe sú v súčasnosti dva modely lietadiel – Tomark Viper SD4 a Skyper GT9. Viper SD4 je celokovový dvojmiestny dolnoplošník, vyrábaný v kategórii ULL (do 450 kg) aj LSA (do 600 kg). Je určený na cestovanie, športové alebo rekreačné lietanie, ale aj vlečenie vetroňov alebo výcvikové účely. Skyper GT9 je pomerne raritný celokovový hornoplošník, ktorý je okrem už spomínaných činností veľmi vhodný aj na letecké snímkovanie alebo filmovanie. Vďaka hornoplošnému usporiadaniu a veľkej presklenej kabíne zaručuje vynikajúci výhľad posádky,

konštrukcia dverí umožňuje na účely leteckého filmovania ich otvorenie počas letu. Lietadlá vynikajú výbornými letovými vlastnosťami, jednoduchou obsluhou a nízkymi prevádzkovými nákladmi. Pri našej návšteve vo firme sme si mohli pozrieť postup výroby aj výrobný systém. Vďaka širokému technickému zázemiu strojárskych výroby sa celé lietadlo kompletne vyvíja aj vyrába vo firme Tomark Aero. Firma má vlastné vývojové oddelenie, ktoré sa stará o vývoj celej konštrukcie lietadla, modernizáciu, zapracovanie prípadných zmien konštrukcie na základe praktických skúšok a reakcií od zákazníkov. Lietadlá sa vyrábajú na objednávku, takže každé je svojím spôsobom originál. Rovnaký je, samozrejme, konštrukčný základ, zákazník si však môže vybrať medzi viacerými variantmi prístrojového vybavenia od najjednoduchších mechanických prístrojov až po sofistikované verzie takzvaného Glass Cockpitu s kompletným osadením displejmi a najmodernejším prístrojovým a navigačným vybavením.

Personalizácia sa, samozrejme, týka interiéru aj exteriéru. V tomto ohľade celokovová konštrukcia nemá žiadne obmedzenia vo výbere farieb a vzorov, záleží iba na želaní zákazníka. Firma využíva najmodernejšie výrobné postupy aj sofistikované kontrolné mechanizmy, ktoré zabezpečujú maximálnu mieru bezpečnosti. Každý materiál, diel či agregát sú presne sledované v celom procese výroby. Každá operácia je po jej vykonaní zaevidovaná do elektronického systému, kde sa presne sleduje nadväznosť jednotlivých operácií podľa technologických postupov. Pod vykonanie operácie sa podpisuje zamestnanec, ktorý ju uskutočnil. Vďaka tomuto systému sú kedykoľvek dohľadateľné všetky informácie o každej skrutke či agregáte, ktorý bol na lietadle použitý, sleduje sa šarža materiálu, dátum výroby, montáže, ako aj to, kto súčiastku namontoval, kontroloval, a mnoho ďalších údajov. Aby sa lietadlo mohlo predávať do jednotlivých krajín, musí prejsť certifikačnou procedúrou. Tá sa spravidla vykonáva v každej krajine, kde je lietadlo registrované. V tomto roku však Tomark Aero, ako zatiaľ jediný slovenský výrobca lietadiel, získal pre model Viper SD4

medzinárodne uznávaný typový certifikát EASA.A.006 (European Aviation Safety Agency). Ten umožňuje predaj lietadiel do všetkých európskych krajín spadajúcich pod túto organizáciu bez potreby certifikácie v každej krajine osobitne. Okrem toho sú lietadlá SD4 a GT9 držiteľmi veľkého množstva najrôznejších ocenení z aerosalónov a výstav. Môžete sa s nimi stretnúť vo viacerých krajinách Európy, v USA, ale hoci aj na Novom Zélande. Celkový počet vyrobených lietadiel Viper SD4 už prekračuje hranicu 110 kusov. Vo firme už teraz pracujú na vývoji nového dvojmiestneho vrtníka. Na leteckých dňoch SIAF v tomto roku predstavili aj špeciálnu verziu dolnoplošníka Viper SD4 AFT, ktorá je určená na základný výcvik pilotov vojenského letectva. Za spoluprácu ďakujeme marketingovému špecialistovi Tomark Aero, PhDr. Danielovi Vargovi.

Video a kompletnú galériu si môžete pozrieť na našej webovej stránke.

» RENÉ HUBINSKÝ

